

NOTAS BIBLIOGRAFICAS

Ombrivoles porta per títol una col·lecció de quatre noveletes escrites per Victor Català y publicades per la Biblioteca Popular de «L'Avenç».

Com que'ns manca aquella serenitat recomanada pel *Manual del perfecte crítich*, serenitat que deu anar acompanyada d'una percepció fondíssima pera cercar taras o inventarne quan no n'hi ha; com que creyèm que'ls grans autors quasi may ne tenen de taras, y si'n tenen es pera posar en situació ridícula als *pedants* que saben descobririlas, dirèm tot seguit que las quatre noveletes que tenen per títol comú *Ombrivoles* són quatre models de prosa catalana, quatre narracions rublertas de color y de vida, y sobre tot animadas per la empena d'un temperament dramàtic colossal, ùnich entre'ls joves conreuhadors de la moderna literatura catalana.

En Victor Català ja ha sigut admès entre'ls escullits en l'art de Balzac pels crítichs barcelonins. Els uns ab restriccions, els altres incondicionalment, han alabat el geni literari de nostre gran prosista; tots ab bona fe (aixís ho creyèm) y sense que la enveja o l'esquifiment d'ànima haguessin influït en llurs judicis (1).

Hossanna, donchs! Consagrat en Victor Català com prosista eminent, desitja correspondre als elogis rebuts ab nous treballs. Aixís ens dona pera'l nostre número de cap d'any de 1903 *La «tomia» del Estrany*; aixís presenta als passats Jochs Florals dugas superbas *Marinas*, que són premiadas; aixís escriu el magnífich quadro *Trànsit* pera nostre cap d'any actual, y aixís publica a la Biblioteca popular de «L'Avenç» sas *Ombrivoles*.

Las *Ombrivoles* són producte de dugas qualitats que tan sols posseheixen els vers temperaments dramàtics, el sentiment y la forsa: el sentiment fondo de las humanas miserias, de las passions enèrgicas y salvatges, s'agermana en las *Ombrivoles* ab la forsa masclè d'un cervell poderós, que las hi dona relleu extraordinari en l'acció y en els detalls. En las quatre *Ombrivoles* el drama camina vers son desenllàs terrible y fatal ab una lògica inflexible, que corprèn y esparvera alhora.

Conformitat es el poema del pagès sorrut y vell que veu morir a la companya de sa vida, que vol seguir-la a un altre món misteriós y esferehidor, y pera realisar son desitj la calsa, a fi de que's compleixi la tradició pagesa de que l'acte de calsar a un mort porta un'altra mort. Aquest pensament passa pel cervell del avi, diu ab poètica y justa

frase en Victor Català, «com passa un raig de lluna per la clariana d'una selva primitiva».

La «tomia» del Estrany es un prodigi de descripció y de riquesa de llenguatge: l'autor hi demostra son profund coneixement de la llengua catalana.

La fi dels tres es la historia d'un *Tenorio* del camp, temut de jove, befat y apallissat de vell, que mor miserablement ab sos dos antics companys, un matxo y un gos.

Y *Animes mudes*, potser lo mellor del llibre, es la novela d'un pagès y una pagesa que s'estiman malgrat l'odi que regna entre llurs families, *Capuletti* y *Monteschi* camperols; y quin amor covat esclata dolorosament quan ja no pot granar, però ab una poesia feréstega qu'arrenca llàgrimas, deixant una impressió al ensemps desconsoladora y barbre.

Ombrivoles quedarà com un model de prosa en las lletras catalanas, pera delectació y orgull de llurs aymadors. Si las lletras francesas tenen un Maupassant, las russas un Turgueneff, las italianas un Capuana y las americanas un Breet-Harte, mestres de la *nouvelle*, las nostras tenen un Victor Català.

Al costat de la poesia castellana que podèm calificar d'*oficial*, dedicada a enaldir las glorias del *pendón morado de Castilla* o tan sols a esbrinar trascendentals problemas filosòfichs mitjansant encarceradas *octavas reales* o *fáciles quintillas*, viu, ja fa molt de temps, una altra poesia que té sas arrels en l'ànima de las diferents regions que integran l'estat espanyol d'avuy. Aquesta poesia ha aparegut ab juvenil esclat a Extremadura, a Murcia, a Andalucía. Sos batechs primers foren castellans: ni Bécquer ni August Ferrán (andalusos d'ànima) gosaren encara escriure la llengua del poble andalús, per respecte, sens dubte, a la llengua de Castilla o per despreci al *dialecto* nadiu. Els fills d'Extremadura y Murcia han anat posteriorment abandonant aquests prejudicis, dedicantse a escriure'l llenguatge de la gent del camp, ni borb ni vulgar, ans al contrari rich y plè de poesia, perquè'l poble molt sovint té del llenguatge una intuïció fondíssima, de quina solen careixe'ls enfarfegats gramàtics y acadèmichs.

Ens han sugerit aquestas consideracions uns llibres rebuts d'en Vicens Medina, escrits en castellà'ls uns, en murcià de l'horta'ls altres. En Medina, escrivint en castellà, es un poeta admirable; però al escriure en murcià, resulta un poeta delicadíssim, fresch, emocional, d'una senzillesa qu'encanta, d'un sentiment de bona lley que sorprèn. Dels llibres d'en Medina qu'hem rebut (*La sombra del hijo*, 1899; *Aires murcianos*, 1900; *La canción de la vida*, 1902; y *La canción de la muerte*, 1904), devèm alabar com el mellor (es

(1) Aixís se deduheix d'un tascicle publicat pel llibreter Fèlix Clòs, titulat *Judicis Crítichs referents a l'obra «Dramas rurals» de Victor Català*.

una opinió nostra) els *Aires Murcianos*, llibre d'una poesia encisadora, d'una adorable tendror. Encara que's tracti d'un llibre publicat fa temps, no podem resistir la temptació de copiarne un fragment; nostre gust seria poder fer coneixre a nostres lectors l'obra completa del exquisit poeta regional. Heusaquí *La canció triste*:

D'aquel hombre extraño
que esta mañana se arremanció,
la gente en un corro
s'apíña al reor.
Páece que de tierras lejanas el próbe
dista aquí llegó;
tié la barba blanca,
los ojos azules y dulce la vos...
¡los ojos azules y hundíos, que miran
que da compasión!
De tóico lo c'habla
ni una palabrica siquió se entendió;
pero entorna los ojos y, triste,
canta una canción...
¡más trístel... ¡más trístel...
¡como nunca de triste se oyó!
Mienta cosas cantando que náide
por aquello q'ice sabe lo que son;
unas palabricas llenas d'amargura
y otras palabricas llenas de dulzor...
pero por el deyo tan triste, ¡tan trístel
llega al corazón,
y es verdá que nenguno lo entiende,
pero lloran tósl
Páece c'habla mentando su tierra
y quererres c'allí se dejó...
páece c'habla d'hijos y c'habla de nieto
y d'argo c'al cielo se llevará Dios...
y se esjarra su pecho en quejios
ca ves que se güelve pa onde sale el sol
y se ve que se mojan sus ojos
y se siente que tiembla su vos.
Mocicos y viejos
sienten la canción
del tonico triste,
como nunca de triste se oyó,
y es verdá que nenguno la entiende,
¡pero lloran tósl

Aquesta poesia no es la mellor del llibre; es la més curta y per xó la reproduhim. Ab ella n'hi ha prou pera judicar a en Vicens Medina y admirarlo.

També hem rebut un exemplar de *La Celestina*, tragicomedia lirica de Calisto y Melibea, música del eminent mestre català Felip Pedrell. Tractantse d'una obra que, segons tenim entès, se posarà en escena durant la temporada de primavera al teatre del Liceu, aplassèm per'alashoras ferne un estudi tal com requereix per sa importancia.

L'obra ha sigut magníficament editada per la casa Dotesio.

Lectura bilingüe. Exercicis per'apendre de llegir en català y de llegir y traduhir en castellà els noys y las noyas de las escolas de

Catalunya, per Salvador Genis. Van precedits d'un encertat prefaci y de las principals regles fòniques pera llegir bé en català, y seguits d'una taula de veus catalanas homògrafas o d'igual escriptura, que's distingeixen unas d'altras pel sò de las vocals. Aquesta obreta, tan important pera'ls noys catalans, acaba d'ésser aprobada (cosa may vista!) ab Real Ordre de 2 del present mes publicada a la *Gaceta*, pera servir de llibre de text a las escolas oficials de Catalunya. Hem progressat, donchs, desde'l decret d'en Romanones ensà, ja que concedeixen a nostra llengua la *beligerancia* sancionant explícitament son us. ¿A què's deu això? Tal volta a haver comprés la gent del centre la utilitat que pot reportar y el dret que té a la vida l'obra del distingit mestre y company de Catalanisme senyor Genis? Confessèm que'ns es difícil creureho, y que més aviat ens inclinèm a atribuhir tal acte de justicia a la circumstancia d'ésser ponent en el Consell d'Instrucció Pública un català (tarragoní), don Agusti Sardà, director de la Normal central de Mestres. Felicitèm al autor y ens felicitèm per la justicia qu'en aquest punt s'ha fet a la nostra llengua.

Els següents paragrafs qu'escriu el senyor Genis al explicar el per què de son llibre, mereixen ésser llegits y meditats, sobre tot pels que fan versos.

En las escolas s'ensenya solsament a llegir en castellà y, per lo tant, a pronunciar las lletras y las paraulas segons la fonètica d'aquest idioma, qu'es molt diferente de la del català; y quan els nostres fills s'arriscan a llegir llur parla nativa hi aplican, com es natural, la única fonètica que coneixen: la castellana. Disfressat aixís ab pronunciació forastera nostre hermós idioma, se converteix en un llenguatge ridícul per lo estrañet y afectat, fins al punt que ni català sembla; contribuhint en gran manera tan violenta desnaturalisació a que se senti a dir massa sovint per fills de Catalunya, qu'es revessa y de mal llegir la dolça llengua que mamarem.

¡Es clar! ¡També resulta extravaganta y aspra la castellana quan la fan malbé'ls catalans o'ls francesos ab llurs respectives pronunciacions!

Fugint del llot. Aquesta noveleta d'en Rafael Folch y Capdevila ha sigut publicada per la biblioteca «Nova Catalunya», de quina n'es el volúm IV. L'autor hi explica, en forma agradosa, els seus ideals politichs y sociològichs, molt avensats en abdós ordres d'ideas. Llástima que la part literaria no estigui a la mateixa altura.

Precedeix a la obreta un prefaci del editor, exposant la seva disconformitat ab algunas ideas exposadas per l'autor, ab quina manifestació dona probas de tolerancia, sempre recomanables.

GERONI ZANNÉ